

චිත්ත වීථි - ඉන්ද්‍රිය ආදාන සකස් කිරීම

<https://puredhamma.net/tables-and-summaries/citta-vithi-processing-of-sense-inputs/>

1. සිතිවිලි (චිත්ත) තනි චිත්තයක් සේ පැන නගින්නේ නැත. මනසෙහි සිතිවිලි පහල වන්නේ භෞතික පංච ඉන්ද්‍රියයන් වන පිළිවෙලින් ඇස,කණ, නාසය , දිව සහ කයට අනුරූපී වන වක්ඛු, සෝත, ඝාණා , ජීවිතා සහ කය ඉන්ද්‍රිය මෙන්ම මන ඉන්ද්‍රිය (මන ඉන්ද්‍රිය පිහිටා ඇත්තේ මොළයෙහිය) ගෙන එන ඉන්ද්‍රිය ආදාන නිසාය. “මනස යනු කුමක්ද? අප බාහිර ලෝකය අත්දකින්නේ කෙසේද?” යටතේ සාකච්ඡා කළ පරිදි, භෞතික ඉන්ද්‍රියයන් පහෙන් ඕනෑම එකකින් සපයන ඕනෑම ඉන්ද්‍රිය ආදානයක් මනස බාරගෙන චිත්ත 17 කින් සමන්විත චිත්ත වීථියකින් (චිත්ත ශ්‍රේණියකින්) එය විශ්ලේෂණය කරයි. මෙයට පංචද්වාර චිත්ත වීථි යයි කියනු ලැබේ. පංචද්වාර යනු (“පංච ”+ “ද්වාර”) දොර (භෞතික) පහ යන්නයි.

සිංහලෙන් මෙන්ම පාලි භාෂාවෙන්ද වීථි යනු වීදිය හෝ මාවතය (පාර). මාවතක් මෙන් චිත්ත අඛණ්ඩව ගලා යයි.

මනෝද්වාර චිත්ත වීථි ඔස්සේ එන බාහිර ඉන්ද්‍රිය ආදානයන් ගැන සලකා බැලීමේදී එයට සම්බන්ධ වන්නේ මනස සහ මොළය පමණි. මෙම චිත්ත වීථි වල සාමාන්‍යයෙන් ඇත්තේ චිත්ත 10 - 12 පමණි. මෙම චිත්ත වීථි දෙවර්ගයම පහත විස්තර කෙරේ.

2. චිත්ත නියම යට අනුව, පංචද්වාර චිත්ත වීථි අධික තීව්‍රතාවයෙන් යුත් වස්තුවක් සඳහා සම්මත ආකාරයෙන් (අතිමහන්නාරම්මන/අතිමහන්නාරම චිත්ත වීථි වශයෙන්) ක්‍රියා කරයි. ඉන් අදහස් වන්නේ අරමුණ ඉතා වැදගත් බවයි එසේම එම අරමුණ ග්‍රහණය කර ගැනීම පිණිස පවත්නා තත්ත්වයන් ප්‍රශස්ත මට්ටමක පවති නිදසුනක් වශයෙන් එය දෘශ්‍ය වස්තුවක් නම් එම දෘශ්‍ය වස්තුව වැඩි අවධානයකට ලක්වන්නාවූ දෙයක් වන අතර එය දැක ගැනීමට අවශ්‍ය ආලෝක තත්ත්වයන් විශිෂ්ටය. පංචද්වාර චිත්ත වීථි යක චිත්ත අනුපිළිවෙල පහත දැක්වේ.

පංචද්වාර චිත්ත වීථි

චිත්ත අංකය	චිත්ත වර්ගය	සංකේතය
1	අතීත භවාංග	AB
2	භවාංග චලන	BC
3	භවාංග උපච්චේද (භවාංගය නවනය)	BU
4	පංචද්වාරාවප්පන (ඉන්ද්‍රිය ද්වාරයට අවධානය යොමු කරන සිතිය (සංජානනය))	PD
5	චක්ඛු විඤ්ඤදාණ (ඇස ද්වාරය ප්‍රභණය කරන්නවූ සංජානනය)	CV
6	සංපටිච්ඡන (බාරගන්නා සංජානනය)	Sam
7	සංකීර්න (විමර්ශනය කරන්නාවූ සංජානනය)	San
8	වොත්ථපන (නිවර්දව තහවුරු කරන සංජානනය)	V
9 - 15	ජවන	J
16-17	තද්ධාරම්මන (වාර්තා කරන සංජානනය)	T

3. මනස පංචද්වාර චිත්ත වීථි හෝ මනොද්වාර චිත්ත වීථි ගැන කටයුතු නොකරන විට පවතින්නේ භවාංග සේ හඳුන්වන සුප්ප (උදාසීන) අවධියකය. භවාංග (“භව”+“අංග” මෙහි අංග යනු කොටස යන්නයි) එහෙයින් එය සවේනනික පුද්ගලයාගේ භවය නියෝජනය කරයි, මෙහි සඳහන් කරන්නේ “මනුෂ්‍ය භවයයි”. සම්ප්‍රදායානුකූල ඉංග්‍රීසි පදය “ජීවන අඛණ්ඩතාව” වුවත් අප භවාංග යන පදය භාවිතා කරමු. භවාංග අවධිය සම්මතයට අනුව නියෝජනය කරන්නේ පහත සඳහන් ශ්‍රේණිය මගින්ය.

..B B B B B B B B

මනස හවාංග අවධියේ පවත්නා විට අප කිසිවක් වින්දනය නොකරයි. ඇසට තමා නොපෙනෙන්නේ යම් සේද මනසටද තමා පවතින අවධිය නොපෙනේ. මෙය ඉන්ද්‍රිය ආදාන දෙකක් අතර පවත්නා සුප්ප අවධියයි. යමෙක් ඉතා ගැඹුරු නින්දක හෝ අසිතියෙන් (හෝ විසංඥාව) සිටින විට හෙතෙම පූර්ණ හවාංග අවධියේ සිටී. සම්මුතියට අනුව පවසන්නේ පංච ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් එකකින් (වක්ඛු සෝත ඝාණ ජීවිතා හෝ කය ඉන්ද්‍රිය) හෝ මොළයේ මනෝ ඉන්ද්‍රියෙහි හටගත් සක්‍රිය සිතිවිල්ලක් හේතුකොට, කැමති වස්තුවක් නිසා වෙනතක හරවා යන තෙක් හවාංග වින්ත නොනවත්වා ගලායන බවයි.

ඉදිරියේදී පහදා දෙන ආකාරයට ඉතා සක්‍රියව පවත්නා බව මනසට දැනුනත් මනස බොහෝ විට පවතින්නේ හවාංග අවධියේය. සිනමාවක් නරඹද්දී වුවද දර්ශණ සහ ශබ්ද නිසා උපරිම ආතතියට පත්ව ඇතැයි දැනුනත් මනස බොහෝ විට පවතින්නේ (විවිධ මනෝද්වාර වින්ත වීථි සහ පංචද්වාර වින්ත වීථි අතරතුර) හවාංග අවධියේය.

4. ඉහත වගුවේ ආකාරයට පංචද්වාර වින්ත වීථි මෙසේ දැක්විය හැක.

B B B B B “AB BC BU PD CV Sam San V J J J J J J T T” B B B B B.....

ඉහත නිදසුනේ අප තෝරා ගත්තේ වක්ඛු විඤ්ඤාණ සංසිද්ධියකි, එනම් “ඇස ඉන්ද්‍රිය” ඔස්සේ මනසට විත්‍රයක් ගෙනහැර දැක්වූ විට සිදුවන්නේ කුමක්ද සහ මනස එය විමර්ශනය කරන ආකාරයයි.

මූලින්ම මනස “හවාංග තත්ත්වයෙන් ” මුදවා ගත යුතුය. ඒ සඳහා වින්තකණන තුනක් වන AB (අතීත හවාංග), BC (හවාංග චලන), BU (හවාංග උපවිචේද)භාවිතා කරයි. මෙහි “අතීත ” යනු “පසුගිය”, “චලන” යනු පැද්දෙනවා හෝ කම්පනය වනවා යන්නයි සහ “උපවිචේද” යනු නැවැත්වීමයි.

ඉහපසු මනස භෞතික ඉන්ද්‍රියයන් පහ හෝ පංචදේවාර (PD) දෙස යොමු වී ආදානය එන ඉන්ද්‍රිය කුමක්දැයි නිරීක්ෂණය කර අදාළ දේවාරය තෝරාගනී. මෙම නැදසුනේ අප උපකල්පනය කළේ වක්ඛු විකල්පකාණ (CV) වශයෙනි.

ඉන්පසුව චිත්‍රය කුමක්දැයි සංපට්චිෂ්‍ය චිත්ත (Sam) මගින් විමසා, එය කුමන ආකාරයක (රූපී හෝ අරූපී ආදිය) චිත්ත දැයි සංතීරණ චිත්ත මගින් තීරණය කර කුමන ආකාරයක ක්‍රියා මාර්ගයක් ගතයුතු දැයි වෛතථපන (V) චිත්තය තීරණය කරයි. මනස ප්‍රබල කම්ම සිදුකරන්නේ මෙතැන්හිදීය.

අවසාන තදරම්මන (T) චිත්ත දෙකෙහිදී මනස ඉන්ද්‍රිය අරමුනෙහි රසය හෝ ගතිය ලබා ගෙන පංචදේවාර චිත්ත විටී අවසානයේදී නැවත වරක් හවාංග තත්ත්වයට පත්වේ.

අඹයක් රස බැලීමේ නිදසුන

1. පංචදේවාර චිත්ත විටී යනු මනස බාහිර වස්තුවක් (පෙනීම, ශබ්ද සහ රස විඳීම ආදිය) අත්දැකීමේ ක්‍රියාවලිය වේ. නිපිටක විචරණ අටුවාවල පංචදේවාර චිත්ත විටී යෙහි සිදුවන ක්‍රියාවලිය අඹ ගසක් යට නිදාසිටින මගියෙක් වැටෙන අඹයක් නිසා අවදිව එය විමසා බලා අඹය රස විඳීමට තීරණය කිරීම හා සංසන්ධනය කර ඇත.

2. තෙහෙට්ටුවට පත් මගියෙක් අඹ ගසක සෙවනේ නිදා සිටිනවා යයි සිතන්න. මෙම පුද්ගලයා නිදා සිටීම හවාංග තත්ත්වයට සමානය (සාදාශ්‍යය). ඉඳුණු අඹ ගෙඩියක් මගියා අසලම පතිත වේ. මෙම සිද්ධිය අති ප්‍රබල තීව්‍රතාවක් ඇති දාශ්‍ය වස්තුවක “ඇස් දොරෙහි” ගැටීම හා සමානය.

3. අඹය වැටීම නිසා මගියා අවදිව නිස ඔසවා බලයි. මෙය ඇස් දොරෙහි දාශ්‍ය වස්තුව පහළ වීමට සමාන වන අතර එය හවාංගය දෙවරක් කම්පනය කර හවාංග තත්ත්වයෙන් මුදාලීමට හේතු වේ. මගියා දැන් නින්දෙන් අවදිව ඇත. මගියා දෙනෙත් හැර සිදුවූ බාධාව කුමක් දැයි විපරම් කරයි. මෙය පංචදේවාරාවප්පන (PD) චිත්ත ඉන්ද්‍රිය ආදානය කළ වස්තුව දෙසට මනසෙහි අවධානය යොමු කිරීමට සමානය.

4. වැටුණ අඹ ගෙඩිය මගියා දැකී. මෙය වක්ඛු විකද්ඤාණය (CV) වස්තුව දැකීමට සමානය. මගියා දැන් අඹය අනුලා ගනී, එය සංපට්ච්ඡන (Sam) වින්ත වක්ඛු විකද්ඤාණය පිළි ගන්නා (receiving) වැනිය. සංපට්ච්ඡන සෑදී ඇත්තේ “සං”+“පට්ච්ච” එක් වීමෙනි; මෙය විපස්සනාවට භාජනය කිරීමෙන් මූලික අදහස අවබෝධ කර ගත හැක. “සං යනු කුමක්ද ?” කියවන්න.

මගියා අඹය කෑමට සුදුසු දැයි පරීක්ෂා කර බලයි. මෙය සංනිරන් වින්ත (“සං”+“නිරන්” මෙහි නිරන් යනු ඉන්ද්‍රිය අරමුණෙහි හොඳ හරක ගැන නිරන්යක් ගැනීමයි) ඉන්ද්‍රිය අරමුණ නිරීක්ෂණය කිරීම වැනිය.

මගියා අඹ ගෙඩිය අනුභවයට සුදුසු යයි නිරන්ය කරයි. එය වොන්ථපන වින්තයට සමානය.(“වොන්ථ”+“පන” යනු “කුමක් කළ යුතුදැයි නිරන්ය කිරීම”. සිංහලෙන් පන දෙනවා හෝ පන පොවනවා යන අදහස හෝ ශක්තිය කැවීම). එය හරක්වූ අඹයක් නම් හෙතෙම එය විසි කර දමන්නට නිරන්ය කරනු ඇත.

බොහොමයක් පාලි පදවල අර්ථය සිංහල භාෂාව පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ඇති විට පහසුවෙන් තෝරා ගත හැක. ඉහත මා සඳහන් කළ ආකාරයට පාලි භාෂාව වඩාත් සිංහලයට මිස සංස්කෘතයට නොවේ.

5. මගියා අඹය සත් කටකින් රසවිඳී. මෙය ජවන වින්ත 7 කින් ඉන්ද්‍රිය අරමුණ රස විඳීමට සමානය. මේවා ඇත්තෙන්ම වොන්ථපන වින්ත මගින් ගත් නිරන්යට අනුකූලව ගන්නා ලද ක්‍රියාමාර්ග වේ. අඹය හරක්වූ අඹයක් නම් මහස ඊට අදාළ අන්දමට එය විස කර දැමීමට අවශ්‍ය ජවන වින්ත ජනනය කරයි. එවන් සංකීර්ණ ක්‍රියාවලියක් පසුව සාකච්ඡා කෙරේ.

ඉන්පසු ඔහු තමාගේ මුඛයේ සහ දත්වල රැඳී තිබූ අඹ කැලි සහ ඉස්ම දිවෙන් එක් තැන් කර දෙවරක් ගිල දමයි. මෙය ජවන වින්ත වලට පසුව ඇතිවූ තදාරම්මන (T) වින්ත දෙකට සමානය.

කර්තව්‍යය අවසානයයි, මගියා නැවතත් නින්දට වැටේ. මෙය හවාංග තත්වය නැවත ආරම්භ කළා හා සමානය.

6. කෙසේවෙතත්, තිපිටකයට අනුව සෑම පංචද්වාර චිත්ත විචියකට පසුව එසැණින් මනෝද්වාර චිත්ත විචි තුනක් හට ගනී. එම චිත්ත විචි තුනෙහි ජවන චිත්ත ඉතා ප්‍රබල වේ. සිරුර ක්‍රියාත්මක කරන ලෙස (කථාව ආරම්භ කරන්න) මොළයට නියම කරන්නේ අවසන් මනෝද්වාර චිත්ත විචියෙහි ජවන චිත්ත වේ.

වැඩි විස්තර පසුව සාකච්ඡා කරමු. පංචද්වාර චිත්ත විචි යකින් ආරම්භවන චිත්තන ක්‍රියාවලියක පූර්ණ අනුපිලිවෙල සම්පූර්ණ වීමට තවත් මනෝද්වාර චිත්ත විචි තුනක් අවශ්‍යය. ඇත්තවශයෙන්ම යමෙක් සිත්ගන්නාසුළු දෙයකට ඇලීමෙන් (නිදසුනක් වශයෙන් සිත් වසගකරන චිත්‍රයක් දෙස නොකඩවා බලා සිටීම) යමෙක් මිලියනයක් පමණ එවන් “ එකක් + තුනක ක්‍රියාවලියක් ” ජනනය කරනු ඇත. ඒ සෑම එකක් අතර තුරම මනස හවාංග තත්ත්වයට පත්වේ.

අප යම් වස්තුවක් දෙස බැලීමේදී සිදුවන්නේ කුමක්දැයි අවබෝධකරගැනීමෙන් මෙම ක්‍රියාවලිය මනසින් පහසුවෙන් මවා ගත හැකි වේ. නිදසුනක් වශයෙන් විද්‍යාත්මක පහැදිලි කිරීමක් සඳහා චිත්ත සහ චේතසික - විකල්පද්‍රව්‍යය (සංජානනය) උදාවන්නේ කෙසේද? අංක 4 කියවන්න.

මෙතැන් සිට ආකෘතික මනෝද්වාර වින්හ වීථි ගැන විමසා බලමු.

මනෝද්වාර වින්හ වීථි

වින්හ අංකය	වින්හ වර්ගය	සංකේතය
1	හවාංග වලහ	BC
2	හවාංග උපවිචේද (හවාංගය නවනයි)	BU
3	මනෝද්වාරාවපීඡන (මනෝ ද්වාරයට අවධානය යොමු කරන සිහිය (සංජානනය))	PD
4 - 10	ජවන	J
11,12	නදාරම්මන (වාර්තා කරන සංජානනය)	T

ඉහත වගුවේ ප්‍රකාර මනෝද්වාර වින්හ වීථි මෙසේ නියෝජනය කළ හැකිය

B B B B B “BC BU MD J J J J J J T T” B B B B B.....

මෙහිදී හවාංග නත්ත්වයෙන් මිදීමට අවශ්‍ය වන්නේ වින්හකෂණ දෙකක් පමනි: එනම් BC (හවාංග වලහ) සහ BU (හවාංග උපවිචේද)

අරම්මන (සිහිවිලි අරමුන) ගැන මේ වන විටත් මහස දැන සිටී.

J ජවන වින්හ 7 ක් උදාවී, නදාරම්මන වින්හ T දෙකකින් වින්හ වීථි අවසන් වේ.

පංචද්වාර වින්හ වීථි වලදී මෙන්ම මෙහිදීද නිදසුනක් වශයෙන් අප සලකන්නේ අධික නිව්‍රතාවයෙන් යුත් වස්තුවකි. අනෙක් විචල්‍යතාවයන්, අවශ්‍යවූ විටක අඩු නිව්‍රතාවයකින් යුත් සංඥා ගැන සාකච්ඡා කරන විට විමසා බලමු. කෙසේවෙතත්, ප්‍රජානන හෝ දැනීම ක්‍රියාවලියේ දී වින්හ වීථි දෙවර්ගය ක්‍රියා කරණ ආකාරය ගැන යම් අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට මෙම සාකච්ඡාව ප්‍රමාණවත්ය.

2. පංචදේවාර චින්ත වීථි මගින් ආරම්භ කරන ලද ඉන්ද්‍රිය සංඥා සංසිද්ධියකට අදාල පූර්ණ චින්ත අනුපිළිවෙල පහත දැක්වෙන අයුරින් සටහන් කළ හැක.

B B B B B “AB BC BU PD CV Sam San V J J J J J J J T TBC BU MD J J J J J J J T TBC BU MD J J J J J J J T TBC BU MD J J J J J J J T T” B B B B B.....

ඉහත සඳහන් වූ පරිදි මුල් පංචදේවාර චින්ත වීථියට පසුව මනෝදේවාර චින්ත වීථි 3 ක් උදාවේ.

3. අනෙක් අතට මනෝදේවාර චින්ත වීථි තනිකරම උදා විය හැක.

සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකුගේ මනෝදේවාර චින්ත වීථි යක, චින්ත 10-12 ක් පමණ ඇතත් ධ්‍යාන ගතවුවකුගේ එක් මනෝදේවාර චින්ත වීථි යක ජවන චින්ත රාශියක් පැවතිය හැක. ධ්‍යානගතව සිටින විට එවන් දීර්ඝ මනෝදේවාර චින්ත වීථි යක අඛණ්ඩතාවය අතරතුර හට ගන්නා පංචදේවාර චින්ත වීථියකින් , බිඳ දැමිය හැකියි. ධ්‍යානගතව සිටියත් බාහිර ශබ්ද ශ්‍රවණය කළ හැක්කේ එහෙයිනි.

4. එහෙත්, ධ්‍යාන සමාපත්තියට සමවැදි සිටින විට එක් මනෝදේවාර චින්ත වීථි යක් නොනැවතී උදාවන ජවන චින්ත නිසා බාදාවකින් තොරව බොහෝ වේලාවක් ගත කළ හැක.

B B B B B “BC BU MD J J J J J J J J J J ”

එහෙයින්, හවාංග තත්ත්වයට නැවත පැමිණීමට හෝ පංචදේවාර චින්ත වීථි හෝ මනෝදේවාර චින්ත වීථි යක් හෝ උදාවීමට හැකියාවක් නැත. එසේම බාහිර ලෝකයේ සිදුවන්නේ කුමක්දැයි පවා නොදනී. සමාපත්තියට සමවැදීමට පෙර කෙතරම් වේලාවක් සමාපත්තියේ ගත කරන්නේදැයි මුලින්ම අධිෂ්ඨාණ කළ යුතුවේ.

ධ්‍යාන සමාපත්තියට සමවැදිය හැකි අයෙකුට එහෙයින් ජවන චින්තවල ශක්තිය ප්‍රකාශ කළ හැකිය.

දළ වශයෙන් එය මෙසේ පැවසිය හැක. යමෙක් පොල්තෙල් පහනක තෙලෙහි ගිල්වන ලද තිරයක් දැල් වීමට පත්තු කරණ ලද ගින කුරක භාවිතා කරන්නේ යයි සිතන්න. එම තිරයට ගිනි දැල්ල එකාකාරව යොමු නොකර එය තිරයෙන් ඉවතට වලනය කරයි නම් එය ඇවිලෙන්නෙන් නැත. එහේන් එය නොසොල්වා තිරයට යෙමුකර අල්වා සිටිය හොත් තිරය ඉක්මනින්ම ඇවිලේ.

මෙය එතරම් සුදුසු නිදසුනක් නොවේ. ලේසර් කිරණ ගැන දන්නා අයට වඩාත් උචිත නිදසුනක් ගෙනහැර දක්වමි. ලේසර් කිරණ භාවිතා කර ලෝහ තහඩුවක හිල් විදින්නට හැක. එහෙත් ලේසර් කිරණ යථා පරිදි එකතැනකට නොසොල්වා අල්වා ගත නොසිටියොත් එම ලෝහ ලක්ෂය රත්වී ලෝහය වාෂ්ප නොවනු ඇත. ධ්‍රැවණ සමාපත්තියක සිටීම ලෝහ තහඩුවක එක් ලක්ෂයකට බොහෝ වේලාවක් නොසොල්වා ලේසර් කිරණය යොමු කරන්නා හා සමානය.

චිත්තයක ජවනය - මනෝ ශක්තියේ මූල

<http://puredhamma.net/abhidhamma/javana-of-a-citta-the-root-of-mental-power/>

“මිනිස් මනසේ බලය - හැඳින්වීම” යටතේ සහ බොහෝ අනෙක් මාතෘකා යටතේදීත් මිනිස් මනසේ බලය ගැන සාකච්ඡා කළෙමු. විවිධ ආකාරයේ චිත්ත ඇත ඉන් වඩාත් ප්‍රබලම චිත්ත, ජවන චිත්ත වශයෙන් හඳුන්වයි (ජවන යනු ඇදී යන ඊශරය වේ, එය අති ප්‍රබලය).

1. එවන් ජවන චිත්ත අභිසංකාරයනට, එනම් හොඳ හෝ නරක ආදීනව සහිත ප්‍රබල සංකාර වලට හේතු වේ, පුණ්‍යාභිසංකාර යනපත් ආනිසංස ලබාදෙන පුනඃ කර්ම හෙවත් කුසල අභිසංකාර වන අතර අපුණ්‍යාභිසංකාර යනු අයහපත් ආදීනව ලබාදෙන අකුසල අභිසංකාර වේ.

අරමුහුදු වස්තුව ඉතා හැහැරදිලි මෙන්ම ප්‍රබලව විට පංචද්වාර චිත්ත වීථි සහ මනෝද්වාර චිත්ත වීථි යන දෙකෙන්ම ජවන චිත්ත උපදී. “චිත්ත වීථි - ඉන්ද්‍රිය ආදාන සකස් කිරීම” කියවන්න.

2. කාමලෝකවල (මනුෂ්‍ය ලෝකය ඇතුළුව පහත භූමිතල 11) පවත්නා චිත්ත වර්ග 54 න් 29 ක්ම ජවන චිත්ත ය: එනම් අකුසල චිත්ත 12, මහා කුෂල චිත්ත 8, මහා කිරිය චිත්ත 8 සහ ක්‍රියාකාරී සිහන උපදවන චිත්ත එකයි (අවසානයට සඳහන් කළ චිත්ත 9 උදාවන්නේ අරහතුන්වහන්සේලාට පමණි).

මනුෂ්‍ය ලෝකයේ හෝ ඊට උසස් භූමිතලයක පුනරුත්පත්තියක් ඇති කිරීමට ප්‍රබලව ශක්තියක්, කුසල චිත්ත යක් මගින් ජනනය කරයි එසේම නිවන හෝ “නිවීම” කරා ප්‍රගමනය පිණිස උපකාරී වේ.

යමෙක් අකුසල චිත්ත යක් ජනනය කිරීමෙන් සතර අපායෙහි උත්පත්තියට හේතු වන්නාවූ කම්ම ශක්තියක් ගොඩ නැගීමට හේතුවන ශක්තිය ජනනය කරයි. එහෙයින් සාමාන්‍ය මනුෂ්‍යයෙකුට පවත්නා චිත්ත වර්ග 54 න් ජවන චිත්ත ඇත්තේ 20 ක් පමණය: එය අයහපත් ක්‍රියාවන් සඳහා 12 ක්ද යහපත් ක්‍රියාවන් සඳහා 8 ක්ද වශයෙන් පවතී (මෙහිදී ක්‍රියාවන් වශයෙන් හඳුන්වන්නේ මනෝ, වාචික සහ කාය ක්‍රියාවන්ය).

නැවත අවධාරණය කරනු පිණිස, විපාක චිත්ත වීථි වල ජවන චිත්ත නැත. එහෙයින් ඕනෑම ඉන්ද්‍රිය ආදානයක් (දැකීම, ශ්‍රවණය කිරීම ආදී) අනාවරණය කර ගැනීමේදී ජවන චිත්ත හටගන්නේ නැත. ඒවා හඳුන්වන්නේ පරිත්තාරම්මන (සුළු) සහ අතිපරිත්තාරම්මන (ඉතා සුළු) චිත්ත වීථි වශයෙනි. කෙසේවෙතත්, සමහර විට මෙම විපාක චිත්ත වීථි පාදක කර ජවන චිත්ත සහිත ප්‍රබල අතිමහත්තාරම්මන (අති ප්‍රබල) සහ මහත්තාරම්මන (ප්‍රබල) චිත්ත වීථි ඝෂණිකව ජනනය කරයි.

එහෙයින්, එම දර්ශන, ශබ්ද ආදිය පාදක කරගන අප සැලසුම් සකස් කිරීමෙහි නිරත වුවහොත් (එම පින්තූරය මිලදී ගැනීම, එම ගීතයට නැවත සයන් දීම ආදිය) එම පසුව ගොඩ නැගෙන චිත්ත වීථි වල , ජවන චිත්ත අඩංගු වන නිසා අභිසංකාර (එනම් කම්ම ශක්තිය ජනනය කරයි) හට ගනී.

3. සියලු අකුසල ජවන චිත්ත වල ශක්තිය එකසමාන නොවේ. "විවිධ කම්ම වල ප්‍රබලත්වය අගයන්නේ කෙසේද? " සහ " සෝවාන් ඵලය අරමුණු කර භාවනා කිරීමේදී සැලකිය යුතු ප්‍රධාන කරුණු 12 " කියවන්න.

ලෝභ මූල චිත්ත 8 අතුරින්, සතුටු සිතින් (සෝමනස්ස සහගත) කරණා ලද 4, නොබැඳි සිතින් කරණා ලද අකුසල වලට වඩා බලවත්ය. එසේම වැරදි දැක්මෙන් තොරව (හෝ දිට්ඨි විප්පයුත්ත) ජනනය කළ 4 ට වඩා මිච්චා දිට්ඨි ඇසුරෙන් (හෝ දිට්ඨි සහගත) කරන්නාවූ අකුසල බලවත්ය.

අවසාන වශයෙන් එම ලෝභ මූල චිත්ත ස්වයං සිද්ධ (ඉබේ ජනනයවූ) වශයෙන් ජනනය වූ (සමහර විට වැරදි ආකාරයට අසංකාරික සේ නම් කරන්නාවූ) හෝ යම් ප්‍රතිලාභයක් අපේක්ෂාවෙන් කරන ලද එනම්, සසංකාරික චිත්ත වශයෙන්ද වර්ග කරනු ලබයි.

ද්වේෂ මූලික අකුසල චිත්ත දෙක සෑමවිටම සිදුකරන්නේ අප්‍රසාදයෙන් යුතුවය, එසේම එය පිළිකුල හෝ අකැමැත්ත හා සම්බන්ධය, ස්වයං සිද්ධ (හිටිවන) අකුසලයෙහි අඩංගු ජවන චිත්ත ශක්තිය පෙළඹවීමෙන් කරන්නාවූ අකුසලයට වඩා ප්‍රබලය.

මෝහ (අවිජ්ජා) මූල අකුසල චිත්ත දෙක සෑම විටම සිදුකරන්නේ උද්‍යාසිත චිත්තයකින් යුතුවය, එසේම විචිකිච්චා මත පාදකවූවක් උද්ධච්ච පදනම්වූවකට වඩා ප්‍රබලය.

4. ඉහත සඳහන් ලයිස්තුව සකස් කර ඇත්තේ අකුසල චිත්තයන්ගේ ශක්ති පිළිවෙල අනුවය. එම අනුපිළිවෙලින්ම "නිවන සාක්සාත් කරගන්නා අදියර සතර" යටතේද ඉදිරිපත් කර ඇත.

එහෙයින්, ප්‍රබලතම අකුසල ජවන චිත්තය වන්නේ, වැරදි දැක්මෙන් මෙන්ම ප්‍රසාදයෙන් යුතු පළමු ලෝභ චිත්තය එනම් පාලියෙන් "සෝමනස්ස සහගත, දිට්ඨි සම්පයුත්ත චිත්ත " ය ය.

මෙම අකුසල චිත්ත 12න් අවසන් චිත්තය වන්නේ උපේක්ෂාවෙන් සහ අධි මානසෙන් යුක්තව හෝ පාලියෙන් "උපේක්ඛා සහගත උද්ධච්ච සම්පයුක්ත චිත්ත " ය වේ.

5. මිනිස් මනසේ ශක්තිය හොඳ හෝ නරක යන දෙදිසාවටම දියත් කළ හැක. මහා කුසල (යහපත්) චිත්ත 8 ජවන ශක්තිය අනුව වර්ග කරන්නෙ කෙසේදැයි විමසා බලමු.

මෙහිදීද ප්‍රසාදයෙන් හෝ සොමිනසින් යුක්තව (සෝමනස්ස සහගත) කරන්නාවූ 4 උදාසීන චිත්තදහයකින් කරන්නාවූ කුසල චිත්ත වලට වඩා ප්‍රමුඛත්වයක් ගනී.

ඊලඟට අනිච්ච,දුක්ඛ, අනන්ථ ගැන අවබෝධයෙන් යුතුව කරන්නාවූ කුසල (යහපත්) චිත්ත එනම් “ඥාණ සම්පයුත්ත” අනවබෝධයෙන් (“ඥාණ විප්පයුත්ත”) යුතුව කරන්නාවූ කුසල (යහපත්) චිත්ත වලට වඩා වැඩි ශක්තියකින් යුක්තය.

අවසාන වශයෙන් එම කුසල (යහපත්) චිත්ත ද වර්ග කරන්නේ ස්වයං සිද්ධි (හිටිවන) කුසලයෙහි අඩංගු ජවන චිත්ත ශක්තිය පෙළඹවීමෙන් කරන්නාවූ කුසලයට වඩා ප්‍රබලය යන පදනමේ සිටිය.

6. එහෙයින් වඩාත් ප්‍රබලම කුසල චිත්ත වන්නේ තිලක්ඛණා ගැන අවබෝධයෙන් යුක්තව සොමිනස් සිතින් කරන්නාවූ කුසල චිත්ත එනම් පාලියෙන් “ සෝමනස්ස සහගත, ඥාණ සම්පයුක්ත චිත්ත ” වේ. මෙහිදී යමෙක් යහපත් ක්‍රියාවක යෙදෙන්නේ එම ක්‍රියාවේ ආනිසංස ගැන පූර්ණ අවබෝධයකින් , සොමිනස් සිතින් යුක්තව පෙළඹවීමකින් තොරවය. එහි ආනිසංස ගැන මනාව දන්නා නිසා, හිටිවනව (ස්වයං සිද්ධි) සොමිනසින් කරන්නාවූ දෙයකි. එය ස්වයං සිද්ධියක් වන හෙයින් එම සංසිද්ධිය ගැන මනා දැනීමක් යමෙකුගේ මනසෙහි ඇත.

දුර්වලම කුසල චිත්තය වන්නේ “ උදාසීන මනසකින් යුක්තව දැනීම හෝ අවබෝධයෙන් තොරව තමන්ගේම යහපත පිණිස” එනම් පාලියෙන් “ උපේක්ඛා සහගත, ඥාණ විප්පයුත්ත, සසංකාරික චිත්ත” වේ. මෙහිදී යමෙක් අවබෝධයෙන් තොරව, යමෙකුගේ පෙළඹවීමක් නිසා හෝ කල්පනා කර බලා යහපත් ක්‍රියාවක් කරයි. එවැනිකින් ආනිසංස ලැබුනත් ජවන ශක්තිය හීන නිසා ප්‍රතිලාභද අඩුය.

7. පැහැදිලි කර ගැනීම පිණිස නිදසුන් කිහිපයක් සලකා බලමු.

සමහරු අවිජ්ජාවෙන් ආවරණය වී සාවද්‍ය මාවතේ ගැඹුරටම ගොස් අයහපත් දේ කිරීමෙන් සැබවින්ම සොමිනස් සහගත චිත්තදහයක් ලබති. නැතහොත් එවන් ක්‍රියාවන්

වලින් ප්‍රීතිවන මනෝ විනිතියක් සකස් කර ගනී. පුද්ගලයෙකට පිහිපහර රාශියක් ඇත සිරුර පවා විකෘති කළ අවස්ථාවක් අපි අසා ඇත්තෙමු. එවැනිවත් අති කෘරතර සිද්ධියකි.

එවන් දැඩි ආවේගශීලී මිනීමරුමක් හා ආශ්‍රිත ජවන විත්ත ඉතා නියුණු වන්නේ ඇයිදැයි උපකල්පනය කිරීම පහසුය. මිනීමරුවා එම ක්‍රියාවෙහි තදින් එල්ලගෙන එම භෞතික ක්‍රියාවට අවශ්‍යය ප්‍රබල මානසික ශක්තිය ජනනය කරයි. ඕනෑම භෞතික ක්‍රියාවකට ප්‍රමුඛ වන්නේ විත්ත ය (මනසය). “ ස්වච්ඡන්දනාවයක් (නිදහස් අභිමතය) නැතැයි ස්නායුවේදයේ සඳහන් වේ - එය දුර්මතයකි ” කියවන්න.

කයෙන් යම් ක්‍රියාවක් සිදුකළ විට කම්ම, “කම්ම පථ” හෝ “ප්‍රබල කම්ම ”බවට පත්වන්නේ එහෙයිනි: කාර්ය පූර්ණ කිරීමට ප්‍රබල ජවන අවශ්‍ය වේ. හෙතෙම එම ක්‍රියාවේ ආදිනව දැනීම (එනම් මිච්ඡා දිට්ඨි හෝ සාවද්‍ය දැක්මක් නැත්නම්), පිහියෙන් ඇතිම ආරම්භ කළත් වැරද්ද දැක එය නවතා ගත හැක.

8. අනෙක් අතට, පූර්ණ අවබෝධයෙන් සහ ප්‍රසන්න හදවතින් කරන ලද ඉතාම සුළු කාරුණික ක්‍රියාවක් වුවත් මහත් ඵල මහානිසංස ගෙන දෙයි. මෙහිදී “මනෝ ශක්තිය” හෝ ජවන ගෙන දෙන්නේ ප්‍රඥාව හෝ අවබෝධයයි. මෙවන් සුළු කාරුණික ක්‍රියා අප නිතර දකින්නෙමු, එවන් ක්‍රියාවන් ගැන අප ප්‍රසාදයට පත්වීමෙන් අපටද එම පුණ්‍යක්‍රියාවන්වල කොටස් කරුවන් විය හැක.

ධනවත් අයෙකුට විශාල මුදලත් පරිත්‍යාග කිරීම පහසු දෙයකි. එහෙත් ප්‍රසිද්ධිය තකා හෝ බාහිර පෙළඹවීමක් නිසා හෝ එසේ කළේ නම් ඉන් එතරම් ආනිසංස ලැබෙන්නේ නැත. එහෙත් දුගී පුද්ගලයෙකු තමාටත් වඩා පීඩිත අයෙක් සඳහා තමා සතු දෙයින් කොටසක් ඉතා සොම්නසින් ප්‍රදානය කරයි නම් එය මහත් ඵල ආනිසංස ගෙන දේ.

9. මනසේ ජවන බලය “සංවේග”(සං + වේග මෙහි වේග යනු සිංහල වේග යන අර්ථයම වේ, සං යන්නෙහි අදහස සඳහා කියවන්න “සං යනු කුමක්ද ? සංසාර යන්නෙහි අදහස ?”) යන පදයෙන් හැඳින්වේ. එහෙයිනි “සංවේග” නිරූපනය කරන්නේ ප්‍රබල උද්වේගතර අවස්ථාවකි. එය යහපත සඳහා නම් යමෙක් පුණ්‍යානි අභිසංකාර (පින් කම්) වල යෙදේ, එසේම “සංවේගයෙන්” යුතුව අයහපත් දෙයක් කළේ නම් එය ප්‍රබල අපුණ්‍යානි අභිසංකාර වේ.

බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ (බොහෝ විට ඉංග්‍රීසි ලිපි හා ප්‍රකාශන වල) සාමාන්‍යයෙන් “සංවේග” ලියන්නේ “සමිවේග” වශයෙනි. බොහෝ අනෙක් පද ලිවීමේදීත් “සං” යන්න “සමි” වශයෙන් ආදේශ කිරීම නිසා අර්ථය විකෘති වී ඇත. අක්ෂර වින්‍යාසයෙහි දෝස සහිත පොදුවේ භාවිතාවන පද කිහිපයන් මෙසේය: සමිසාර , සමිවේදනා,සමියෝග, සමිවර ආදිය. “සං යනු කුමක්ද ? සංසාර යන්නෙහි අදහස ?” කියවන්න. එහෙත් සමහර “ සමිමා” (සං + මා) වැනි පද ධීවනි විද්‍යාවට අනුකූලවන හෙයින් නිවරදය.

සිංහල භාෂාවේ සාමාන්‍යයෙන් සංවේග යන පදය භාවිතා වන්නේ නියුනු මානසික උද්වේගතර අවස්ථාවකදී බොහෝ විට ශෝකජනක අවස්ථාවලදීය. කෙසේවෙතත්, එය සියලු නියුනු මානසික උද්වේගතර අවස්ථාවන් සඳහා භාවිතා කළ හැකි බව පැහැදිලිය.

10. මනස සහ හඳවන ඉතා සමීපව සම්බන්ධය. අප මුලදී සඳහන් කළ යමෙකුට කිහිපවරක් පිහියෙන් ඇත සතුටක් ලබා ගත් පුද්ගලයාට, එහු කෙතරම් නරක අයෙක් වුවත් ඔහුගේ මරණය තෙක්ම දුක්බර තත්ත්වයක් පවතී. එය මනුෂ්‍ය ස්වභාවයයි. එසේම අප පුණ්‍ය කම්ම වල යෙදීමෙන් ලබන්නාවූ සුඛ අපතේ හඳවනට දැනේ.

එය අපගේ හඳවනට දැනෙන්නේ විත්ත ජනනය වන්නේ අපගේ භෞතික හඳවනට ආසන්නයේ පිහිටා ඇති “හදය වත්තු” ආශ්‍රිතව නිසාය. ඇත්තෙන්ම “හදය වත්තු” පිහිටා ඇත්තේ මනෝමය කයෙහිය, එය භෞතික ශරීරය වැළඳගත සිටින භූතයෙක් වැනිය. “මනෝමය කය සහ භෞතික ශරීරය” සහ “ යන්ත්‍රයේ භූතයා” මනෝමය කයට සමාන පදයක්” කියවන්න.

11. මනෝ ශක්තිය වෙත නැවත අවධානය යොමු කරමු. අපි කෙතරම් සිතිවිලි හා සමග දැයි වැටහෙනවා ඇති. හොඳ හෝ නරක විත්ත යක ප්‍රබලත්වය පවතින්නේ යමක් පරිපූර්ණ කරගැනීමට ඇති ආශාව කෙතරම්ද යන්න මතය. මූලික මනෝ ශක්තියට පාදක වන හේතු 4 න් තුනක්ම ජන්ද,විත්ත සහ විරිය ජනනය වන්නේ ආශාව හේතු වෙන්නේය. “මනෝ ශක්තියේ පාදක සතර (සතර ඉද්ධිපාද)” කියවන්න.

සතරවන සාධකය වන විමංසා (නිරික්ෂණය හෝ නර්කනය) ඉතා වැදගත්ය, මක්නිසාද යත් ප්‍රඥාව වැඩෙන්නේ ඒ මගිනි.ඉහත අංක 5 සහ 6 කියවන්න. යමෙක් සැබෑවටම

අනිච්ච, දුක්ඛ අනත්ථා අවබෝධ කරගත් පසු අවිජ්ජාව ප්‍රහීණාව ගොස් ඉතා වැදගත්වූ ප්‍රඥාව වැඩේ.

12. මෙම විශ්ලේෂණයෙන් මතු වන අනෙක් දේ වන්නේ අතීතයේ කළ යහපත් (පුණ්‍යක්‍රියා) නැවත සිපත් කර එම සිද්ධිවල නැවත් ජීවත් වීමෙන් විමෙන් විත්ත පසාද හෝ ප්‍රසන්න මනසක් ගොඩ නගා ගත හැක.

එසේම අතීත පාපක්‍රියාවන් ගැන එසේ කිරීම නුසුදුසුය. ඒවා අමතක කර අලුත් ආරම්භයක් ගැනීම මැනවි. එවැනි දෙයක් මතකයට ආ විටට ප්‍රතිවිරුද්ධ සන් ක්‍රියාවක් ගැන සිත යොමු කරන්න. මෙය “අනාපාන” යෙහි කොටසකි. අප අයහපත් දෙ අත්හැර දමා යහපත් දේ වර්ධනය කරගත යුතුය. **“ආනාපාන යනු කුමක්ද?”** කියවන්න.

අවසානයේදී වැදගත් වන්නේ අපගේ සිතිවිලිය. ඒවා උදාවන්නේ අපගේ ගති පාදක කරගනය, නියම ආකාරයට ආනාපාන කිරීමෙන් අපගේ ගති වැඩි වැඩියෙන් යහපත් අතට හැරේ.

13. අවසන් වශයෙන් මෙම ජවන චිත්ත යන්ට, රූප නිර්මාණ කරන්නාවූ මූලික ඒකක වන ශුද්ධාෂ්ඨක නිපදවීමේ ශක්තිය ඇත, “පදාර්ථ වල ප්‍රභවය - ශුද්ධාෂ්ඨක” කියවන්න.